

ПРОДУКТИВНІСТЬ СОРТІВ РИСУ ЗАЛЕЖНО ВІД СТРОКІВ СІВБИ

Рис – один з найдавніших злаків планети, який вирощується людиною. За десятки тисячоліть розвитку культури виникло надзвичайне різноманіття форм рису і технологій його вирощування. На сучасному етапі розвитку світового сільськогосподарського виробництва рис залишається найбільш продуктивним злаком планети. Саме цим пояснюється зростання інтересу до науки про рис і рисівництва.

Одним з напрямків підвищення урожайності та якості рису є сівба його в оптимальні строки з урахуванням сортової специфіки. У зв'язку з цим наші дослідження будуть направлені на вивчення закономірностей функціонування рисових агроценозів залежно від строків сівби, що дозволить знайти нові ефективні елементи технології вирощування даної культури, а також підвищити продуктивність сортів рису за рахунок росту врожайності культури та одночасно забезпечить отримання цінного продукту харчування для українських споживачів та підвищить ефективність роботи вітчизняних товаровиробників.

Так, за результатами досліджень в 2011 р. було встановлено, що в усіх сортів найвища урожайність була за першого строку сівби. Так, наприклад, у сорту Адмірал урожайність за першого строку сівби становила 8,07-8,42 т/га, а за другого та третього – 4,15-5,43 т/га та 5,16-6,20 т/га відповідно. Найвищу урожайність за першого строку сівби можна пояснити тим, що після сівби рису, не дивлячись на те, що середньодобова температура була нижче норми, випала значна кількість опадів, що дало змогу отримати дружні сходи без затоплення. Так, польова схожість сортів становила від 36,3% до 48,6%. За другого строку сівби схожість насіння була значно нижчою через значне похолодання в період проростання насіння рису і становила від 24,0%

до 34,9%, що призвело до зниження урожайності. За третього строку сівби польова схожість була вищою (від 33,7% до 46,0%) та більш інтенсивно проходив ріст та розвиток рослин порівняно з другим строком, але при цьому в період вегетації враження посівів пірикуляріозом було значним у сортів Дебют та Онтаріо. Так, на фоні $N_{120+30}P_{30}$ враження цією хворобою у сорту Дебют становило 80%, а у сорту Онтаріо 65%, тоді як за першого строку воно становило 12% та 10% відповідно. Урожайність за третього строку сівби становила у сорту Дебют 3,78-3,65 т/га, у сорту Адмірал – 5,16-6,20 т/га та у сорту Онтаріо – 4,77-4,90 т/га. Тому виникає потреба подальшого проведення досліджень із вивчення впливу строків сівби сортів рису на продуктивність посівів залежно від погодних умов року.

Також слід відмітити, що у сортів, які менше вражались пірикуляріозом, за більш пізніх строків сівби ефективність азотних добрив в основне внесення було більш ефективним ніж за раннього строку. Так, урожайність у сорту Адмірал за третього строку сівби на фоні $N_{120+30}P_{30}$ була вищою на 1,04 т/га порівняно із фоном $N_{0+30}P_{30}$, а за першого строку сівби – лише на 0,35 т/га. Це можна пояснити тим, що за пізніх строків сівби вегетація посівів рису проходить за більш високих температур, що призводить до активного використання рослинами азоту з добрив.

За даними структурного аналізу урожайності було встановлено, що у всіх сортів рису за першого строку сівби кількість волотей перед збиранням врожаю була найбільшою – 206 – 288 шт./м². Також і коефіцієнт продуктивного кушіння був найбільшим за цього строку сівби – 1,21-1,58, порівняно із другим (1,01 – 1,24) та третім (1,03 – 1,45) строками. Разом з цим найменша маса зерен з однієї волоті була саме за третього строку сівби, яка не перевищувала 2,66 г. В той час як за першого та другого строків вона досягала показників 3,45 г та 3,21 г відповідно, що значно вплинуло на рівень урожайності сортів. Так, маса зерна з 1 м² була найвищою за першого строку сівби – 423 – 887 г/м², а найменшою за другого – 318 – 680 г/м². Тому можна стверджувати, що запізнення із сівбою може призвести до зниження маси волоті та продуктивної кущистості сучасних сортів рису.